

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

"คีรีวง" คือชื่อของชุมชนแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีจุดเด่นที่รับรู้กันว่าเป็นหมู่บ้านที่ปรากฏในความเป็นจริงตรงกับความฝันของชาวบ้าน กล่าวคือ เป็นหมู่บ้านที่สมาชิกช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และปราศจากการแทรกแซงของรัฐและระบบทุนนิยม อันเป็นรูปแบบของชุมชนตามความปรารถนาของนักคิดยูโทเปีย (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2532 อ้างถึงใน พรพิไล เลิศวิชา, 2532)

"คีรีวง" เป็นชุมชนเก่าแก่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งเกิดจากไพร่หนีนายหรือทหารหนีทัพเมื่อ 200 กว่าปี ตั้งอยู่บนที่ราบเชิงเขา ล้อมรอบด้วยภูเขา ของเทือกเขานครศรีธรรมราช 4 ลูก คือ เขายอดเพล เขาหอยสังข์ เขาริงโร และเขาหลวง ด้วยลักษณะสภาพทางภูมิศาสตร์ของชุมชนคีรีวง ซึ่งมีทางเข้าออกโดยถนนเพียงเส้นทางเดียว จึงทำให้สภาพสังคมของ "คีรีวง" ค่อนข้างเป็นสังคมแบบปิด และค่อนข้างจะถูกโดดเดี่ยวจากสังคมภายนอก (พรพิไล เลิศวิชา, 2532 ,ดารณี รักดี , 2540)

จากปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดข้างต้น ทำให้ชุมชนคีรีวงจำเป็นต้องพยายามพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด ดังเช่นที่ ตริวัธ พาระพัฒน์ หนึ่งในแกนนำของชุมชนเคยกล่าวในการสัมมนาเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2538 ว่า "บ้านคีรีวงในช่วงแรกเป็นชุมชนที่ถูกทอดทิ้งและถูกกล่าวหาว่าเป็นพื้นที่สีแดงไม่เคยได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการ ชาวบ้านต้องช่วยกันสร้างทุกอย่างขึ้นมาจากตัวเอง" (เครือข่ายการเรียนรู้ , 2538 : 65) แม้ว่าชุมชนคีรีวงจะเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง, หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง, หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี และหมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม มีจำนวนครัวเรือนจากการสำรวจ จ.ปฐ.ปี 2539 จำนวน 614 ครัวเรือน แต่ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนนั้นมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติ โดยมีกลุ่มตระกูลใหญ่และเก่าแก่ซึ่งถือเป็นตระกูลบรรพบุรุษของชุมชนคีรีวง ได้แก่ ตระกูลตลิ่งจิตร, ตลิ่งเพชร, สุกใส, ประพัฒน์, จะระนิล, ธวัชกาญจน์ และสุชลจิตร

ด้วยความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติ การมีผู้นำทางความคิด (opinion leader) ซึ่งเป็นชาวบ้านด้วยกัน ประกอบกับสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับชุมชนเฉลี่ย 13 ปี ต่อครั้ง (ดารณี รักดี, 2540:92) ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นของชาวบ้านคีรีวง แสดงให้เห็นถึงพลังที่มีอยู่ในตัวชาวบ้าน ในชุมชน ซึ่งผลักดันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมกันกำหนด จนกลายเป็นลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นของชาวคีรีวงซึ่งมีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในกลุ่มนักวิชาการทางด้านการพัฒนาชนบท อาทิ

พรพิไล เลิศวิชา (2532 : 12) กล่าวว่า “คีรีวงได้แสดงให้เห็นว่า หมู่บ้านเป็นของชาวบ้าน เป็นของผู้ตกถาง ทำไร่ ทำสวน สร้างวัด สร้างบ้านสร้างเรือน เมื่อพวกเขาารู้สึกว่าเขาเป็นเจ้าของ และสามารถรวมตัวกันตัดสินใจกับชีวิตของเขาได้ เขาก็สามารถหาหนทางจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้เสมอตามที่มนุษย์จะพึงมีอำนาจตัดสินใจต่อทางเดินตนชอบธรรมของตนเอง”

เสรี พงศ์พิศ กล่าวถึงคีรีวงว่า “พวกเขาตั้งใจมั่นจะรักษาแผ่นดินแม่และพิสูจน์ความเข้มแข็งขององค์กรประชาชนของชุมชนแห่งนี้ ด้วยวิญญูณซึ่งบรรพบุรุษคีรีวงได้ถ่ายทอดมาให้ นี่เป็นพลังและมรดกทรัพย์อันสำคัญที่สุดของชุมชนแห่งนี้” (อ้างถึงใน ดารณี รักดี, 2540 : 104)

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา (2537 : 174) กล่าวว่า เบื้องหลังการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์คีรีวง พวกเขาผิดหวังจากสถาบันของรัฐ และต้องการพึ่งพาศักยภาพของตนเอง พวกเขาปฏิเสธความเชื่อถือต่อสถาบันการเงินของรัฐและเอกชน พวกเขาต้องการสร้างสถาบันที่เหมาะสมต่อวิถีชุมชนขึ้นมาด้วยตนเอง

ภาพการร่วมคิดและร่วมดำเนินการของชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของชุมชนคีรีวงด้วยกันเองโดยปราศจากการแทรกแซงของหน่วยงานราชการ สะท้อนให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนจากการร่วมกันจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ขึ้นภายในชุมชน และช่วยกันดำเนินงานจนประสบผลสำเร็จ กระทั่งมีวงเงินหมุนเวียนนับล้านบาท ซึ่งฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา (2537) ได้สรุปปัจจัยความสำเร็จนี้ว่าเกิดจาก ประการแรก สมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ต่างเป็นเครือญาติกัน เท่ากับว่ากลุ่มออมทรัพย์นั้นเป็นการดูแล รักษาผลประโยชน์นี้ให้กับเครือญาตินั่นเอง ประการที่สอง ผู้นำชาวบ้านที่เป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่มมีความเสียสละ และ ได้รับความเชื่อถือจากชาวบ้าน ประการสุดท้าย ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกเองต่างก็เคารพกติกา กฎระเบียบของกลุ่ม

นอกจากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แล้ว ชาวชุมชนศิวิลยังรวมตัวกันเป็นกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมที่สร้างสรรค์และทำประโยชน์ให้กับชุมชนอีกหลายกลุ่ม อาทิ

- *กลุ่มมัดย้อมผ้าสีธรรมชาติ* เป็นการรวมตัวของชาวบ้านเพื่อหาอาชีพเสริมในช่วงเวลาว่าง ด้วยการใช้วัตถุดิบธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น เปลือกมังคุด ขนุน ฯลฯ มาย้อมสีผ้าแล้วผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์จำพวก เสื้อผ้า กระเป๋า ย่าม หมวก ผ้าเช็ดหน้า ทำรายได้ให้กับสมาชิกได้ไม่น้อยเลยทีเดียว

- *กลุ่มงดสูบบุหรี่* เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคนรุ่นใหม่ภายในชุมชนที่เกิดจากการเป็นห่วง เอื้ออาทรซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนที่มองว่าการสูบบุหรี่ไม่เป็นประโยชน์และยังมีโทษต่อร่างกายอีกมากมาย โดยมีกิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันทำ เช่น การหมุนเวียนกันไปช่วยงานของสมาชิกในกลุ่มตามแต่สมาชิกแต่ละคนจะให้ช่วย, ช่วยงานของชุมชน เป็นต้น ซึ่งกลุ่มนี้จะได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่จะเป็นพลังในการทำงานสร้างสรรค์ให้กับชุมชนในระยะต่อไป

- *กลุ่มเสริมพัฒนา* เป็นการรวมตัวกันขึ้นเพื่อช่วยพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้งการช่วยเหลืองานของกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชน

- *กองทุนเติมสีเขียวใส่เขาลวง* เป็นการรวมตัวกันของชาวบ้านหลังจากเกิดเหตุการณ์อุทกภัย ปี 2531 เพื่อช่วยกันจัดการดูแล อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

- *กลุ่มทุเรียนกวน, กลุ่มแม่บ้านทำขนม, กลุ่มแม่บ้านทำดอกไม้จันท์ และของชำร่วย*

นอกเหนือจากภาพที่แสดงให้เห็นถึงการร่วมกันดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ แล้ว ยังมีอีกภาพหนึ่งที่ช่วยตอกย้ำให้เห็นถึงการร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านในชุมชนศิวิล คือการต่อสู้ร่วมกันอย่างแข็งขัน ด้วยจิตใจที่กล้าหาญในช่วยกันกอบกู้ "ศิวิล" จากอุทกภัยร้ายแรงครั้งใหญ่ปลายปี 2531 กระทั่งสามารถสร้างบ้านเรือน สร้างสวนผลไม้ สร้างชุมชน ขึ้นมาใหม่ได้ในเวลาไม่นาน ตามแผนการฟื้นฟูหมู่บ้านที่พวกเขาเสนอต่อภาครัฐและภาคเอกชนตามความต้องการและสภาพที่เป็นจริงของหมู่บ้าน เพื่อแสดงเจตนารมณ์ที่จะยึดหยัดอยู่ในพื้นที่ศิวิลเช่นเดิม เมื่อมีข้อถกเถียงถึงเรื่องความเสี่ยงของที่ตั้งหมู่บ้านศิวิลจากนักวิชาการ นักธรณีวิทยา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ของรัฐ ต่างเสนอความคิดเห็นของตนออกไปอย่างกว้างขวาง แต่ในที่สุดแล้วชาวศิวิลคือผู้ตัดสินใจเลือกทิศทางของชุมชนเอง

ภาพเหล่านี้ล้วนแล้วแต่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชาวคีรีวง ซึ่งมีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการพัฒนา 2 ประการ ประการแรก คือ ความผูกพันกันทางเครือญาติ (เรื่องรัตน์ วงศ์ปราโมทย์, 2531 อ้างถึงใน ดารณี รักดี, 2540) ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็นระหว่างกันอย่างกว้างขวาง และ การร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ประการที่สอง เกิดจากบทบาทของกลุ่มผู้นำชุมชน ทั้งอย่างเป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการบริหารส่วนตำบล และกลุ่มผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ประธานกลุ่มมัธยมศีลธรรมชาติ ประธานกลุ่มกองทุนเติมสีเขียวใส่เขาหลวง ประธานกลุ่มเสรีพัฒนา ผู้นำอาวุโสในชุมชน เป็นต้น ซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำภายในชุมชนที่ได้รับการยอมรับ ความศรัทธาจากชาวบ้าน ทั้งทางด้านความเป็นผู้มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ ทำงานจริงจัง ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว รวมทั้ง การเป็นแกนนำในการกระตุ้นให้ชาวบ้านมีจิตสำนึกในการพัฒนาผ่านทางกิจกรรมที่กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนจัดขึ้น (ดารณี รักดี, 2540)

ทั้งนี้ ดารณี รักดี (2540) ได้กล่าวถึงการจัดการกลุ่มองค์กรของชาวบ้านคีรีวงไว้ว่า มีการจัดการกลุ่มอย่างมีระบบระเบียบ และมีกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมที่ช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่ม และ กิจกรรมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือสังคมส่วนรวม โดยกระบวนการในการกำหนดกิจกรรมแต่ละครั้ง สมาชิกกลุ่มมีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อกำหนดวิธีการ รายละเอียด ตัวบุคคลที่รับผิดชอบงานหมุนเวียนสลับเปลี่ยนกันไป มีการบันทึกการประชุม ความคิดเห็นด้วยรูปแบบง่าย ๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจวางแผน และดำเนินกิจกรรมไปตามที่ได้ตกลงกัน รวมทั้ง พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนทั้ง 2 ประเภทได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการประชุม ดังจะเห็นได้จากการประชุมชาวบ้านทุกครั้งเมื่อชุมชนมีงาน ไม่ว่าจะเป็นการบ้านเทิง เช่น งานวันปีใหม่ งานบุญ งานประเพณี หรือ งานพัฒนาชุมชน ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมประชุมวางแผนการทำงานด้วยความเป็นระเบียบตามระบบประชาธิปไตย

ด้วยศักยภาพของชุมชนคีรีวงดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้คีรีวงเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ประกอบกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่งดงาม ยิ่งเป็นปัจจัยเสริมซึ่งดึงดูดความสนใจจากสังคมภายนอกในการเข้าไปเยี่ยมเยือนชุมชนแห่งนี้ และเป็นการเข้ามาเยี่ยมเยือนในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นแนวคิดหนึ่งของกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งชุมชนคีรีวงนำเข้ามาใช้ในกระบวนการพัฒนาชุมชน โดยในระดับนโยบายของ

ประเทศ แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณา หลังจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงอุตสาหกรรมในช่วงปี 2530 – 2535 ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างมากทางด้านเศรษฐกิจ แต่กลับล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ดังนั้นในปี 2538-2539 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงได้ผลักดันให้เกิดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณในโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาทิ การพัฒนาพื้นที่ การศึกษา วิจัย การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ การรณรงค์สร้างจิตสำนึก

แนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เข้าสู่ชุมชนศิรวัง เมื่อมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.) ซึ่งดำเนินโครงการ"การจัดการท่องเที่ยวโดยองค์กรชุมชน" ภายใต้แนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ รวม 8 แห่ง ซึ่งชุมชนศิรวังคือพื้นที่หนึ่งในนั้น โดยทางมูลนิธิฯ เล็งเห็นถึงศักยภาพของชุมชนศิรวังว่า มีความงดงามทางธรรมชาติ, เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คนเริ่มรู้จัก, ชุมชนมีความตื่นตัวที่จะจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง, มีการออกกฎระเบียบสำหรับการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยว, มีกระบวนการสร้างมรดกเทศก่จากคนในชุมชนให้สามารถสื่อสารเรื่องราวความเป็นอยู่ของคนในชุมชนตลอดจนสภาพทางธรรมชาติได้ (พจนานวนศรี, 2541 : 15)

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของศิรวังปรากฏชัดเป็นรูปธรรมขึ้น เมื่อองค์กรภายในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย องค์กรการบริหารส่วนตำบล, กองทุนเดิมสีเขียวใส่เขาหลวง, กลุ่มมัดย้อมผ้าสีธรรมชาติ, กลุ่มแม่บ้านทุเรียนกวน, กลุ่มเสริมพัฒนา, กลุ่มงดสูบบุหรี่ และ กลุ่มออมทรัพย์ ได้ร่วมกันจัดตั้ง"ชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านศิรวัง" ขึ้นในปี พ.ศ. 2539 โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

1. เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชาติ คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน
2. เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนได้มีส่วนร่วม ผลประโยชน์ ในการจัดการการท่องเที่ยวท้องถิ่นของตน
3. เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนแก่บุคคลที่ไปท่องเที่ยว
4. เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยว
5. เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชาวบ้านในชุมชน

ภายใต้กรอบความคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการดูแลและจัดการการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับท้องถิ่นของตน ซึ่งชุมชนคีรีวงเองก็มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ประเภทเมืองและชุมชน) ปี2541 จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ด้วยเหตุผลว่า คีรีวงเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตน่าสนใจด้วยการประกอบอาชีพทำสวนสมรม ชุมชนมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างซื่อสัตย์ ทั้งยังมีกิจกรรมกลุ่มกันเป็นชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเน้นการจัดการและมีกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างครบวงจร

ดังนั้น จึงเป็นประเด็นที่น่าจะศึกษาว่าชุมชนคีรีวงซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น สมาชิกในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีรูปแบบการสื่อสารอย่างไรในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน รวมทั้ง บทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนถึงปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น และแนวทางในการแก้ไขปัญหา อย่างไร เพื่อเป็นกรณีศึกษาให้กับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของประชาชนในชุมชนคีรีวง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษารูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประชาชนในชุมชนคีรีวง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนคีรีวง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช
4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และ แนวทางแก้ไขปัญหา ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ ประชาชนในชุมชนคีรีวง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช

ปัญหานำการวิจัย

1. ประชาชนในชุมชนศิรวัง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช มีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร
2. ประชาชนในชุมชนศิรวัง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช มีรูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในชุมชนอย่างไร
3. ผู้นำชุมชนศิรวัง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช มีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในชุมชนอย่างไร
4. ประชาชนในชุมชนศิรวัง ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช มีปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. มุ่งศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในชุมชนศิรวัง โดยวิเคราะห์ภายใต้บริบททางการสื่อสาร
2. ประชากรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นเฉพาะชุมชนศิรวัง อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งประกอบด้วยประชาชนที่อาศัยอยู่ใน หมู่ที่ 5 บ้านศิรวัง, หมู่ที่ 8 บ้านศิรทอง, หมู่ที่ 9 บ้านขุนศิริ และ หมู่ที่ 10 บ้านศิริธรรม

นิยามศัพท์

1. รูปแบบของการสื่อสาร หมายถึง การสื่อสารลักษณะต่าง ๆ ซึ่งมีการจำแนกในหลายลักษณะตามหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาที่แตกต่างกันไป ในที่นี้จะกล่าวถึงรูปแบบของการสื่อสาร 4 ลักษณะ คือ

- 1.1 จำแนกตามทิศทางการสื่อสาร แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ การสื่อสารแบบทางเดียว (One-way Communication) และ การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)

- 1.2 จำแนกตามลักษณะการใช้ แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ การสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) และ การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication)
- 1.3 จำแนกตามสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสาร แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ การสื่อสารแบบใช้ถ้อยคำ หรือ แบบวจนะ (Verbal Communication) และ การสื่อสารแบบไม่ใช้ถ้อยคำ หรือ แบบอวจนะ (Non-Verbal Communication)
- 1.4 จำแนกตามการไหลของข่าวสาร แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ การสื่อสารตามแนวตั้ง (Vertical Communication) ซึ่งมี 2 รูปแบบ คือ การสื่อสารจากบนลงล่าง (Top-down หรือ Downward Communication) กับ การสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Bottom-up หรือ Upward Communication) และ การสื่อสารตามแนวนอน (Horizontal Communication)

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม เป็นที่มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

3. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน หมายถึง การเตรียมข้อมูลของท้องถิ่นที่เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว, การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่, การควบคุมและดูแลทรัพยากร ให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด

4. การมีส่วนร่วม หมายถึง กิจกรรมที่คนในสังคมรวมกลุ่มกันเพื่อแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ ดำเนินการ แก้ไขปัญหา รับผลประโยชน์ และ ประเมินผล กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคมร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาสังคมของตนเองต่อไป

5. การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม หมายถึง การพูด การเขียน หรือการสื่อความในรูปแบบต่าง ๆ ของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ ดำเนินการ แก้ไขปัญหา รับผลประโยชน์ และ ประเมินผล กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคมร่วมกัน

6. ชุมชนคีรีวง หมายถึง ชุมชนใน ต.กำโลน อ.ลานสกา จ.นครศรีธรรมราช ประกอบด้วย หมู่ที่ 5 บ้านคีรีวง, หมู่ที่ 8 บ้านคีรีทอง, หมู่ที่ 9 บ้านขุนคีรี และ หมู่ที่ 10 บ้านคีรีธรรม ซึ่งทั้ง 4 หมู่บ้านเกิดจากการแยกหมู่บ้านที่ 5 บ้านคีรีวง เมื่อปี 2536 เนื่องจากความหนาแน่นของประชากร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นประโยชน์กับชุมชนคีรีวงในการเลือกใช้บริการสื่อสารที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน
2. เพื่อเป็นกรณีศึกษาที่ช่วยบ่งชี้ทิศทางของการสื่อสารที่เหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ
3. เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย